

УДК 351.862.1

*І. О. Васильєв,
к. ю. н., доцент, професор кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2355-8683>*

*В. О. Тищенко,
к. держ. упр., доцент, доцент кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7505-1599>*

*С. А. Єременко,
д. т. н., професор, заступник начальника Інституту з навчальної роботи, полковник служби цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3685-4713>*

*А. В. Прусський,
д. т. н., доцент, начальник кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення, полковник служби цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9132-7070>*

*Т. М. Скоробагатко,
к. т. н., заступник начальника кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення, полковник служби цивільного захисту, Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5651-1975>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.1.107

ДІЇ НАСЕЛЕННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

*I. Vasyliiev,
PhD in Law, Associate Professor, Professor of the Department of Fire Prevention and Life Safety of the Civilian Population, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection*

*V. Tyshchenko,
PhD in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Fire Prevention and Life Safety of the Civilian Population, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection*

*S. Yeremenko,
Doctor of Technical Sciences, Full Professor, Deputy Head for Educational Work, Colonel of civil protection service, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection*

*A. Pruskyi,
Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Chair of the Department of Fire Prevention and Life Safety of the Civilian Population, Colonel of civil protection service, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection*

*T. Skorobagatko,
PhD in Technical Sciences, Deputy Head of the Department of Fire Prevention and Life Safety of the Civilian Population, Colonel of civil protection service, Institute of Public Administration and Research in Civil Protection*

ACTIONS OF THE POPULATION IN EMERGENCY SITUATIONS IN THE CONDITIONS MARTIAL LAW

В статті висвітлено окремі положення постанови Уряду України стосовно порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Акцентовано увагу на необхідності проведення відповідного навчання з населенням. Зазначено, що переважно навчальні групи комп-

лектуються серед працюючого населення (за місцем роботи). Наголошено, що агресія з боку росії по відношенню до України становить небезпеку не тільки для останньої, а й для всього світу. Гнітючими наслідками цієї агресії є масові бомбардування цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури України. Зазначено, що враховуючи виклики сьогодення особливої актуальності набуває питання навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, в першу чергу спричинених воєнними діями. Розкрито питання особливостей дій населення під час повітряної тривоги, замінуванні будівлі, дії під час артилерійських обстрілів, вибухів під час терористичних актів та захопленні заручників. Наведено алгоритм дії населення у разі отримання інформації від невідомої особи про загрозу вчинення теракту, алгоритм дії населення у разі виявлення підозрілих предметів тощо. Наголошено на розробках Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту за напрямом навчання населення, зокрема, щодо розроблення програми занять по підготовці добровольців й змістовних методичних матеріалів до неї (конспекти, відеоролики, презентації). Відмічено, що як показує практика проведення занять з населенням, одним із ключових питань яким слід приділяти увагу є питання особливостей поведінки людини в екстремальних ситуаціях та адекватності (правильності) її дій. Приділено увагу питанням формування аптечки першої домедичної допомоги. Наведено перелік ліків першої необхідності, що мають входити до неї. Наголошено на необхідності дотримання певних правил під час складання аптечки, зокрема, щодо комплектування її антибіотичними препаратами, а також такими медичними засобами як: нетравматичні компактні ножиці, медичні вироби для зупинки кровотеч (еластичний биндаж, кровоспинний бинт, стискаюча пов'язка, рулонні пластирі на тканинній основі, скотч для фіксації, джгут) тощо.

The article highlights certain provisions of the resolution of the Government of Ukraine regarding the procedure for training the population to act in emergency situations. Attention is focused on the need to conduct appropriate training with the population. It is noted that mostly training groups are recruited from among the working population (by place of work). It was emphasized that Russia's aggression towards Ukraine poses a danger not only for the latter, but also for the whole world. The depressing consequences of this aggression are mass bombing of civilian objects and objects of critical infrastructure of Ukraine. It is noted that, taking into account the challenges of today, the issue of training the population to act in emergency situations, primarily caused by military actions, is gaining special relevance. The issue of the specifics of the population's actions during an air raid, building mines, actions during artillery fire, explosions during terrorist acts and hostage taking is revealed. The algorithm of public action in case of receiving information from an unknown person about the threat of committing a terrorist attack, the algorithm of public action in case of detection of suspicious objects, etc. is presented. Emphasis is placed on the development of the Institute of Public Administration and Scientific Research on Civil Protection in the direction of public education, in particular, regarding the development of a volunteer training program and meaningful methodological materials for it (summaries, videos, presentations). It was noted that, as shown by the practice of conducting classes with the population, one of the key issues to which attention should be paid is the issue of the peculiarities of human behavior in extreme situations and the adequacy (correctness) of his actions. Attention was paid to the issues of forming a first aid kit. The list of essential medicines that should be included in it is given. It is emphasized the need to observe certain rules when assembling the first-aid kit, in particular, regarding its completion with antibiotic drugs, as well as such medical devices as: non-traumatic compact scissors, medical products for stopping bleeding (elastic bandage, hemostatic bandage, compression bandage, roll plasters on fabric-based, fixing tape, tourniquet), etc.

Ключові слова: надзвичайна ситуація, цивільний захист, населення, вибухові боєприпаси, небезпека, терористичний акт, артилерійський обстріл, алгоритм дії.

Key words: emergency situation, civil defense, population, explosive ammunition, danger, terrorist act, artillery shelling, action algorithm.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні в нормативних документах та методичних рекомендаціях дуже стисло й мало приділено інформації, як діяти населенню в надзвичайних ситуаціях.

Особливо посадовим особам, які відповідальні за цивільний захист. Немає відповіді, як повинен діяти начальник караулу у разі раптового обстрілу або бомбардування? Які додаткові засоби та обладнання щодо за-

безпечення безпеки особового складу повинні передбачатися у табелі оснащення пожежного автомобіля на випадок надзвичайної ситуації? Ці та інші проблемні питання наведені в матеріалі даної статті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 "Про затвердження порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях" [1] на ДСНС та МОН України покладено навчально-методичне забезпечення навчання населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

Підготовка працівників до дій у надзвичайних ситуаціях передбачає:

- за програмою загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій — вивчення інформації, що міститься у планах реагування на надзвичайні ситуації, про дії в умовах загрози і виникнення надзвичайної ситуації, а також оволодіння навичками надання першої допомоги потерпілим, користування засобами індивідуального і колективного захисту;

- за програмою спеціальної підготовки працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту, — ознайомлення з обов'язками, навичка ми користування та матеріальною частиною техніки, приладів і табельного майна таких служб і формувань, засобами захисту, вивчення порядку приведення їх у готовність, проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;

- за програмою додаткової підготовки з техногенної безпеки працівників об'єктів підвищеної небезпеки — поглиблення знань з питань техногенної безпеки, джерел небезпеки, що за певних обставин можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації на об'єкті підвищеної небезпеки, та небезпечних речовин, що виготовляються, переробляються, зберігаються чи транспортуються на його території;

- за програмою пожежно-технічного мінімуму для працівників, зайнятих на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, — підвищення рівня загальних пожежно-технічних знань, вивчення правил пожежної безпеки з урахуванням особливостей виробництва, ознайомлення з протипожежними заходами та діями у разі виникнення пожежі, оволодіння навичками використання наявних засобів пожежогасіння;

- за програмою прискореної підготовки працівників до дій в особливий період — навчання способам захисту від наслідків надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження в особливий період, що здійснюється підприємствами, установами та організаціями, які продовжують роботу у воєнний час, і розпочинається одночасно з уведенням в дію планів цивільного захисту на особливий період.

Навчання працівників на підприємстві, в установі та організації здійснюється шляхом:

- курсового навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах або на об'єктах навчально-виробничої бази підприємства, установи та організації;

- індивідуального навчання, що передбачає вивчення теоретичного матеріалу самостійно та у формі консультацій з керівниками навчальних груп або іншими особами.

Навчальні групи комплектуються переважно з працівників, що входять до складу спеціалізованих служб і формувань цивільного захисту.

На підприємствах, в установах та організаціях із чисельністю працівників 50 і менше осіб навчання може здійснюватися шляхом проведення інструктажів за програмою загальної підготовки працівників, які проводяться особами з питань цивільного захисту, призначеними в межах штатної чисельності суб'єкта господарювання [1].

Сьогодні наша країна переживає складні часи, кожний українець віддає свої знання, сили та професійні надбання для перемоги над ворогом. Щоденно працівники служби цивільного захисту ризикуючи життям виконують цілу низку завдань щодо рятування людей, ліквідації аварій та руйнувань, гасіння пожеж та очищення території від вибухових боєприпасів.

Інститут державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту не залишається осторонь. І насамперед, це функція навчання населення діям в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема, що робити під час повітряної тривоги, замінуванні будівлі, артилерійських обстрілів, вибухів, у разі терористичних актів та захоплення заручників.

Так, нещодавно ДСНС України було запроваджено систему навчання волонтерів та добровільних формувань цивільного захисту, а саме: за участі фахівців Інституту створена 12 годинна програма занять та змістовні і водночас дуже доступні методичні матеріали — конспекти, відеоролики, презентації тощо, охопивши весь спектр робіт, що сьогодні здійснюють добровольці.

Також підготовлено навчальні матеріали за вісьмома темами курсу з питань домедичної, психологічної допомоги, правил поведінки з вибухонебезпечними предметами, захисту населення і територій у разі хімічного, радіаційного забруднення тощо.

Підготовчі заходи надали можливість науково-педагогічному складу Інституту спільно з Головним управлінням ДСНС у місті Києві провести навчання з питань забезпечення безпеки для 300 волонтерів та заняття з надання домедичної допомоги для 2 тисяч добровольців місцевих територіальних громад. Також за зверненнями багатьох навчальних закладів, у тому числі Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Центру громадського здоров'я МОЗ тощо, проведена ціла низка навчань та практичних занять з цивільного захисту.

Крім того, до Інституту щодня звертається значна кількість установ, підприємств та організацій з аналогічними пропозиціями.

Враховуючи реальні умови сьогодення та наявний брак часу на проведення занять, викладачі Інституту додатково створили цілу низку відеолекцій та тематичних роликів з урахуванням специфіки проведення аварійно-рятувальних робіт. Зазначені матеріали вже використовуються під час проведення занять по всій Україні.

С, що як показує практика проведення занять з населенням, одним з ключових питань, яким слід приділяти увагу є питання особливостей поведінки людини в екстремальних ситуаціях та адекватності (правильності) її дій. І на перше місце в рейтингу ризиків гибелі йде

артилерійський обстріл житлових масивів. Як же правильно діяти і взагалі, що робити людині в умовах війни?

Для населення за попереджувальним сигналом "Увага всім" у першу чергу потрібно: увімкнути радіо, радіотрансляційні і телевізійні приймачі та уважно слухати термінові повідомлення, а також звернення органів управління та виконати їх рекомендації; уникнути паніки, по можливості сповістити сусідів та знайомих.

Якщо артилерійський обстріл застав вас на вулиці, негайно лягайте на землю (в канаву, яму), необхідно щільно притулитися до якогось виступу: бордюру, клумби, огорожі або бетонної конструкції та надкрийте голову руками. Найчастіше причиною поранення є не пряме влучення снаряду, або результат попадання уламків та вплив вибухової хвилі. Снаряди та міни відриваються в верхньому шарі ґрунту, уламки після підриву летять на висоті 30—50 сантиметрів над поверхнею землі.

Якщо артилерійський обстріл застав вас у квартирі — швидко йдіть до бомбосховища, у випадку якщо підвал, відсутній або зачинений зайдіть до сусідів на першому поверсі. Існує правило: чим нижче спустишся, тим безпечніше, як правило снаряди попадають у верхні поверхи.

Якщо артилерійський обстріл застав вас у будинку зненацька та не лишилося часу зреагувати, швидко прямуйте у кімнату віддаленого напрямку звідки не ведеться обстріл. Лежачи або сидючи притуліться до несучої стіни, не стійте напроти. Найчастіше осколки потрапляють у приміщення через вікна. Якщо є можливість завчасно заклейте скло вікон скотчем або забарикадуйте шафами, це врятує вас від уламків скла. Якщо обстріли є постійними, необхідно завчасно забарикадувати вікна мішками з піском, важкими меблями, речами.

Якщо артилерійський обстріл застав вас у громадському транспорті попросіть водія зупинити транспортний засіб, вийдіть з нього та відбіжіть від дороги, ляжте на землю та закрийте голову руками. Якщо вибухи застали вас у дорозі на власному автомобілі — не розраховуйте, що на авто ви зможете швидко втекти від обстрілу. Зупиніться, вийдіть з автомобіля та відбіжіть якомога далі від дороги.

Після закінчення артилерійського обстрілу — зачекайте приблизно 10 хвилин. Обережно підніміться, уважно огляньте місцевість навколо себе, пересувайтесь не кваплячись та уважно оглядайте маршрут руху, ноги бережіть від уламків. Не піднімайте з землі незнайомі вам предмети, снаряди можуть бути касетними і місцевість, в результаті застосування спеціальних боєприпасів, може бути замінована. Уважно слідкуйте за дітьми і підлітками, не дозволяйте їм торкатися до будь яких предметів. Бойові елементи касетних боєприпасів та снаряди які не підірвалися можуть вибухнути від найменшого дотику.

Ще одне питання дуже актуальне для забезпечення життєдіяльності людини — це наявність медичної аптечки на випадок екстремальної ситуації. Взагалі "екстремальна" аптечка не набагато відрізняється від звичайної, але аптечка на випадок форс-мажору не залишає власнику права на помилку.

В першу чергу в таку аптечку потрібно покласти все те, що людина застосовує у "звичайному житті" при дрібних побутових травмах, у тому числі порізах (сте-

рильні бинти і серветки, вата, перекис водню, спирт, йод, пластрин), алергії (лоратадин чи кларитин), отруєнні (лоперамід, но-шпа, дротаверин), застуді (парацетамол, ібупрофен), травмах очей (сульфацил натрію, альбуцид). Дуже важлива складова аптечки — індивідуальні медикаменти для кожного члена сім'ї. Кожен знає свої хвороби і, відповідно, бере потрібні ліки. Покладіть запасну пару окулярів, якщо ви їх носите.

Важливе правило при складанні аптечки: беріть тільки ті медикаменти та прилади, якими ви зможете скористатися. Не потрібно купувати ліки в ампулах, хоч вони і більш ефективні, якщо ви не вмієте робити уколи, ставити крапельниці. Сьогодні неодмінно мають бути ліки від вогнепальних поранень — антибіотики, знеболююче та кров зупинне. На другому місці з важливості при пораненні — знеболююче, оскільки людині дуже складно перенести больовий шок. Звичайних знеболюючих — таких як парацетамол, панadol, ефералган — при вогнепальному пораненні може бути недостатньо. Застосовується солпадеїн або дексалгін. Неохідні декілька упаковок на одну людину. Бажано — дексалгін в ампулах на випадок серйозного поранення (5 ампул та шприци).

Антибіотики актуальні при будь-якій хворобі, коли підвищується температура одночасно з виділенням гною, блювотою, проносом, набряком тощо. При вогнепальному пораненні, травмі з відкритою ранною, антибіотики приймаються у кожному випадку, коли немає можливості швидко доїхати до лікаря. Є два антибіотики на всі випадки життя — це амоксиклав або його аналоги і ципрофлоксацин (є в таблетках і в ампулах). Якщо вмієте робити уколи — беріть в ампулах, якщо ні — в таблетках, вони досить ефективні. Якщо людина опинилася в екстремальній ситуації, або поранена, то можна приймати два антибіотики одночасно або почати з амоксиклаву і якщо протягом двох діб температура не знизиться — підключити ципрофлоксацин.

Є ще одне максимально спрощене правило вживання цих ліків: груди і вище — амоксиклав, живіт і нижче — ципрофлоксацин (проти мікробів, що викликають кишкові розлади). Не завадять в аптечці ентеросорбент (вугілля активоване в таблетках по 0,25, № 10 або інший аналог), засоби для очищення та знезараження води (спеціальна трубка-фільтр — Aquamira Frontier Emergency, або таблетки Акватабс). До аптечки обов'язково слід додати: нетравматичні компактні ножиці, медичні вироби для зупинки кровотеч: еластичний биндаж, кровоспинний бинт, стискаюча пов'язка, рулонні пластри на тканинній основі, скотч для фіксації, джгут (краще CAT — Combat Application Tourniquet), який можна накласти однією рукою за 10-30 с. аерозоль протиопіковий [4].

Щодо алгоритму дій населення у разі отримання інформації від невідомої особи про погрозу вчинення теракту слід зазначити таке.

Отримавши інформацію по телефону щодо анонімого замінування будівлі (об'єкта з масовим перебуванням людей), рекомендується:

— не класти передчасно слухавку; уважно вислухати і з'ясувати вимоги та інформацію про характер погрози щодо вчинення теракту й по можливості записати вимоги;

— спробувати під час розмови встановити інформацію про особу (стать, вік, особливості мови тощо);

— запропонувати повторити свої вимоги, поставити уточнюючі запитання про характер погрози, місце та час її реалізації, мотивувати про надання якнайбільше інформації про вчинення теракту;

— установити мотиви дій, поставити запитання про цілі, які він ставить, запропонувати інші шляхи вирішення вимог;

— обов'язково звернути увагу на фоніві звуки (шум вулиці, машин, які проїжджають, музику, звуки тощо, що допоможе в подальшому визначити місце, звідки здійснено анонімний дзвінок);

— закінчуючи розмову, повторити основні моменти телефонної бесіди; після завершення розмови зателефонувати до правоохоронних органів за номером 102;

— обмежити коло осіб, які знають про погрозу вчинення теракту.

Отримавши інформацію поштою, рекомендується:

— поводитися максимально обережно з поштовим посиланням;

— обов'язково його зберігати з усіма матеріалами (лист із текстом, будь-які вкладення, конверт і обгортку тощо);

— не шивати, не клеювати, не робити написи, не підкреслювати або обводити окремі місця;

— повідомити в правоохоронні органи за номером 102 та передати їм надіслані поштою матеріали;

— обмежити коло осіб, які знають про погрозу й передачу матеріалів у правоохоронні органи.

Отримавши інформацію на вулиці, рекомендується:

— уважно вислухати і з'ясувати вимоги та інформацію про характер погрози щодо вчинення теракту й по можливості запам'ятати (записати) вимоги;

— спробувати уважно запам'ятати інформацію про особу (стать, вік, особливості мови, у що одягнений тощо);

— запропонувати повторити висунуті вимоги, поставити уточнюючі запитання про характер погрози, місце та час її реалізації, мотивувати особу надати якнайбільше інформації про вчинення теракту;

— установити мотиви дій, поставити запитання про цілі, які особа переслідує, запропонувати інші шляхи вирішення вимог;

— закінчуючи розмову, повторити основні моменти телефонної бесіди;

— після завершення розмови зателефонувати до правоохоронних органів за телефонним номером 102;

— по можливості та у разі наявності фото-, відеозасобів здійснити приховану фото та відеофіксацію дій терористів;

— обмежити коло осіб, які знають про погрозу вчинення теракту.

— Отримавши інформацію про евакуацію (із квартири, установи, місця з масовим перебуванням людей), рекомендується:

— не панікувати, зберігати спокій;

— взяти із собою документи, гроші, цінності (у разі необхідності ліки);

— відключити всі електричні прилади;

— знеструмити квартиру та перекрити подачу води і газу до квартири;

— замкнути вхідні двері до квартири;

— перевірити сусідні квартири на наявність у них дітей, які на час проведення (оголошення) евакуації залишилися без нагляду дорослих, та повідомити про це представників правоохоронних органів за номером 102 (аварійно-рятувальних служб за номерами 101 та 104) [2];

— залишати будинок спокійно, не створюючи паніки, при цьому надавати допомогу літнім людям, важкохворим людям, жінкам і дітям [3, 5].

Дії населення у разі виявлення підозрілих предметів, що можуть бути використані для вчинення теракту полягають у наступному.

У разі виявлення підозрілого предмета, схожого на вибуховий пристрій, рекомендується:

— негайно припинити роботи в місці (районі) його виявлення;

— поінформувати про нього інших осіб, які знаходяться поруч, у разі можливості забезпечити їх евакуацію з небезпечної території;

— не підходити, не торкатися та не пересувати його;

— знаходячись поблизу нього, утримуватися від куріння, використання засобів радіозв'язку, у тому числі й мобільного, не здійснювати самостійні дії;

— по можливості позначити або огородити місце перебування (для огорожі можна використовувати різні підручні матеріали — дошки, жертки, гілки, мотузки, шматки яскравої тканини тощо);

— повідомити про небезпечну знахідку будь-який місцевий орган виконавчої влади, чергові служби правоохоронних органів за номером 102, надавши інформацію про характерні ознаки ймовірного вибухового пристрою (місце його розташування, дату і час виявлення та особу, яка його виявила);

— по можливості забезпечити охорону виявленого підозрілого предмета, (за захисними спорудами чи предметами), ведучи спостереження на безпечній відстані, як зазначено нижче [5]:

Тип вибухового пристрою (підозрілої речі)	Безпечна відстань
Ручна граната	Не менш ніж 200 метрів
Тротилова шашка	Не менш ніж 50 метрів
Банка ємністю 0,33 літра	Не менш ніж 60 метрів
Валіза (кейс)	Не менш ніж 300 метрів
Дорожня валіза	Не менш ніж 400 метрів
Легковий автомобіль	Не менш ніж 600 метрів
Мікроавтобус	Не менш ніж 1000 метрів

— по можливості та у разі наявності фото-, відеозасобів здійснити фото та відеофіксацію місця знаходження підозрілого предмета, схожого на вибуховий пристрій;

— обов'язково дочекатися прибуття представників правоохоронних органів, знаходячись на безпечній відстані від місця знахідки.

У разі залишення підозрілого предмета невідомою особою, свідком чого ви стали, максимально запам'ятати її зовнішність, одяг, автотранспорт та його номерні знаки.

Основними характерними ознаками, що вказують на можливу належність підозрілого предмета до вибухового пристрою є:

— перебування його в місцях з масовим перебуванням людей (громадському транспорті) без нагляду вализи, пакунка, коробки тощо;

— зовнішня схожість з боєприпасами, навчально-імітаційними, сигнальними, освітлювальними та піротехнічними виробами;

— наявність антени з радіоприймальним пристроєм годинникового механізму або електронного таймера;

— присутність запаху бензину, гасу, розчинника, пально-мастильних і хімічних матеріалів тощо;

— наявність елементів (деталей), що не відповідають їх прямому призначенню;

— наявність сторонніх підозрілих предметів у дверях, вікнах, закріплених за допомогою дроту, ниток, важелів, шнурів тощо [2, 5].

ВИСНОВКИ

Для задоволення потреби у вивченні загальної програми навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування за методичного супроводження територіальних курсів, навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності повинні видавати навчальні, навчально-наочні посібники, брошури, розповсюджувати інформаційні матеріали, буклети тощо. Інформаційно-просвітницька робота з населенням щодо правил поведінки в умовах надзвичайних ситуацій має проводитися шляхом запровадження постійних рубрик у засобах масової інформації, зокрема друкованих, а також за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, аудіовізуальних та інтерактивних засобів та соціальної реклами. Непрацююче населення має право отримувати від органів державної влади та органів місцевого самоврядування відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими ситуаціями. Пропаганда знань серед населення щодо власної та колективної безпеки у разі виникнення надзвичайної ситуації здійснюється за сприяння громадських організацій [1].

Література :

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року №444 "Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях".

2. Підготовка населення до дій в умовах загрози або учинення терористичного акту. Електронний ресурс: URL: <https://mkrada.gov.ua/content/pidgotovka-naselennya-do-diy-v-umovah-zagrozi-abo-vchinennya-terroristichnogo-aktu.ht>

3. Васильєв І.О., Скоробагатко Т.М., Пруський А.В. та ін. Управління організацією оповіщення та евакуації людей під час пожежі в торговельно-розважальних центрах — один із головних пріоритетів при ліквідації надзвичайних ситуацій. Інвестиції практика та досвід № 17 — 18. Фахове видання з держ.упр. Вересень 2022. С. 91 — 98.

4. Вогнепальні поранення: тактика надання допомоги та профілактика тромботичних ускладнень. URL: <https://health-ua.com/article/69898-vognepaln-poranennya-taktika-nadannya-dopomogi-taproflaktika-trombotichnih>

5. Методичні рекомендації "Щодо підготовки населення до дій в умовах загрози або учинення терористичного акту". URL: <https://health-ua.com/article/70743-farmatcevtichna-kompanya-sanof-z-pochatku-vjni-peredala-yak-gumantarnu-dop>

References:

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), Resolution "On the approval of the Procedure for training the population in emergency situations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF#Text> (Accessed 10 Dec 2022).

2. Mykolaiv City Council (2022), "Preparation of the population for actions in the conditions of a threat or commission of a terrorist act", available at: <https://mkrada.gov.ua/content/pidgotovka-naselennya-do-diy-v-umovah-zagrozi-abo-vchinennya-terroristichnogo-aktu.ht> (Accessed 10 Dec 2022).

3. Vasyli'iev, I.O. Skorobahat'ko, T.M. and Prus'kyj, A.V. (2022), "Management of the organization organization and evacuation of people during the fire in shopping and entertainment centers — one of the main privilege priorities", *Investytsii praktyka ta dosvid*, vol. 17 — 18, pp. 91 — 98.

4. Myrhorods'kyj, D.S. (2022), "Gunshot wounds: aid tactics and prevention of thrombotic complications", available at: <https://health-ua.com/article/69898-vognepaln-poranennya-taktika-nadannya-dopomogi-taproflaktika-trombotichnih> (Accessed 10 Dec 2022).

5. health-ua.com (2022), "Methodological recommendations "Regarding the preparation of the population for actions in the conditions of a threat or commission of a terrorist act"", available at: <https://health-ua.com/article/70743-farmatcevtichna-kompanya-sanof-z-pochatku-vjni-peredala-yak-gumantarnu-dop> (Accessed 10 Dec 2022).

Стаття надійшла до редакції 18.11.2022 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73